

ACILARIN VE HÜZÜNLERİN MÜZESİ, ULUCANLAR CEZAEVİ

Güneşli bir Ankara gününde Ankara tarihinin kokusunun sindiği Hamamönü'nde bir kafede bir arkadaşım ile bu semtin tarihi hakkında konuşuyorduk. Sohbet beni o kadar etkiledi ki,

kafeden ayrılıp Ankara'nın tarihi sokaklarından geçerek Ulucanlar Cezaevinin yolunu tuttum. Dikkatimi çeken bir şey oldu. Yol üzerinde bulunan dükkanların sattıkları ürünler hala cezaevi mahkumlarına yönelikti. Sonunda tarihin derin izlerini taşıyan Ulucanlar Cezaevi Müzesine giriş yaptım.

Canım, sevdiğim, yüreğim

Bu duvarlar yetmiyor bizi ayırmaya bilesin...

Bu parmaklıklar, bu demir kapılar, bu hava, inan...

Bazen bir yumrukta yıkacak kadar güçlü,

Bazen bir serçe kadar güçsüzsem, bir nedeni vardır..

Hangi zorluğu yenmemiş insanoğlu.

Hele taşıyorsa içinde bu insanca sevgiyi.

Güzel günler zorlu duraklardan geçer sevdiğim.

Damla damla birikiyor insan.

Damla damla sevgili...

Bir gün akıp gideceğiz hayata...

Duvarlar yıkılacak, açılacak bütün kapılar bilesin.

Benim yüreğim sensin şimdi, seni vurur durur...

*Ve yine damla damla çoğalıyorsun içimde. **YILMAZ GÜNEY***

BAŞLARKEN

Bu yazıya başlarken bu şiirle başlamak istedim; çünkü herkesin tanıdığı Türk sinema tarihine adını altın harflerle yazdırmış Yılmaz Güney'in Ulucanlar Cezaevinde dizelere döktüğü bir şiir.

"Yılmaz Güney Ulucanlar Cezaevini şöyle anlatmış. "Bir zamanlar şehrin dışında, at ahır olarak kullanılmış, şimdi kaldığımız cezaevi, O zamanlar ne kadar at barınırmış, tam olarak bilemiyoruz, ama bizim nüfusumuz oldukça kabarık. Şu günlerde bin yüzün üstündeyiz. Günden güne çoğalmaktayız. Cezaevinin giriş kapısıyla ikinci kapı arasında kapıaltı denir. Burada cezaevi zimmetine geçersiniz. Kapıaltını geçince küçük, dört yanı duvarlarla çevrili bir bahçeye çıkarsınız. İdam mahkumlarının infazı bu küçük bahçede yapılır. O uzun ve ince kavak, en son üç ihtilalcinin, Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın idamına tanık olmuştur. "

diye tanımlamıştır Ulucanlar Cezaevini. (Ünalın, Çetin (derl.) "Tanıkların Ulucanlar'ı: Sözlü Tarih". Ankara : TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi , 2010. ,s 32-33)

ULUCANLAR CEZAEVİNİN TARİHÇESİ

"Ulucanlar Merkez Kapalı Cezaevi, ilk olarak 1924 yılında Loercher tarafından oluşturulan Ankara Eski Şehir Planında, planlama alanının sınırında kalan arazinin tarım arazileriyle olan ilişkisi göz önünde bulundurularak cezaevi olarak önerilmesi sonucunda kurulmuştur. (Ankara Ulucanlar Merkez Kapalı Cezaevi Tescil Öneri Raporu)

Ulucanlar Merkez Kapalı Cezaevi'nin 81 yıllık tarihine ilişkin elimizdeki görsel belgeler 1997 yılına ait fotoğraflar ve 2000 yılı tadilat projeleri ile sınırlıdır.

Ağustos 2006 tarihinde, Sincan'da yeni cezaevi kampüsünün inşasının tamamlanmasıyla birlikte, 1925'ten bu yana işlevini yerine getiren Ulucanlar Merkez Kapalı Cezaevi boşaltılmıştır

ve Ulucanlar Merkez Kapalı Cezaevi Müzesi olarak halka açılmıştır.

(TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi "Kent Düşler Proje Fikir:Ulucanlar Merkez Kapalı Cezaevi Değerlendirme Projesi Mimarlık Öğrencileri Ulusal Fikir Yarışması".Ankara : TMMOB,2010, s.31-32)

KOĞUŞLAR

Cezaevi 6 kısımdan oluşuyor.

A-1,2 nolu koğuşlarla, münferit denilen disiplin hücrelerinin bulunduğu I.kısım.B-4,5,6,7,8 no'lu koğuşların tecrit (tutukluların genellikle üçgün kalmak zorunda oldukları, üç metre eninde, yedi metre boyunda,üç-üç buçuk metre yüksekliğinde,köhne,pis bir koğuştur.) bölümünün bulunduğu 2.kısım.

C-Yaşları on dörde kadar olan tutuklu ve hükümlülerin bulunduğu 11.koğuş

D-Revir

E-9 ve 10 nolu koğuşlar ve müşahede ve disiplin hücrelerin bulunduğu arka kısım.

F-Kadınlar koğuşu.

ULUCANLAR CEZAEVİ MÜZESİ

Ulucanlar cezaevi müzesine girişte avluda bulunan dilek ağacı ile başlıyorsunuz gezinize. Bu ağaçta Ulucanlar Cezaevinde tutuklu bulan Nazım Hikmet Ran, Necip Fazıl Kısakürek,Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan, Bülent Ecevit ve daha bir çok isminin fotoğrafları asıldı.

Cezaevinde en ilgimi çeken koğuş "Hilton koğuşu" adı verilen 9. ve 10.koğuşlardı. Bu koğuş Bülent Ecevit ve Osman Bölükbaşı'nın ve son derece önemli sayılan kişilerin kaldığı koğuş olduğundan bu koğuşa mecazi bir yaklaşımla Hilton koğuşu adı verilmiştir. Bu koğuşta yatanların ranzalarının başında resimleri ve biyografileri yer almaktadır. Mahkumlar tarafından verilen bu isim Ankara manzaralı bir yer olması da buraya daha da ilginç bir özellik katmıştır. Hilton Koğuşu'nda kaldığı tespit edilebilenlerden bazı kişiler ; Osman

Bölükbaşı, Bülent Ecevit, Necip Fazıl Kısakürek, Nazım Hikmet, Cevat Şakir Kabaağaçlı (Halikarnas Balıkcısı), Zekeriya Sertel ve daha bir çok gazeteci ,siyasetçi ve yazar.

Cezaevi Müzesinin gidenlerin gözyaşlarını tutamadığı diğer bir yer ise tecrit odalarıdır. Tecrit odalarında özel seslendirme ve ışıklandırma; işkence sesleri, mahkumların yalvarışları, haykırışları, gardiyanların sert bir şekilde bağrırmaları, balmumu heykelleriyle o anı yaşatma adına büyük bir ustalıkla sergilenmiştir.

Her koşušta balmumu heykelleriyle karşılaşmak mümkün; bu heykellerde çaycılardan saz çalanlara kadar değişik insan figürleri gösterilmiştir. Her koşušta yatmış olan

ünlü kişiler ve biyografileri yer almaktadır. Koşuşlarda mahkumların kişisel eşyaları da büyük bir özenle korunmuş ve müzede sergilenmektedir. Saatten, sigaralara, bastonlar , tabaklar , bardaklar, çaydanlık ve daha yüzlerce eşya.

Gelen ziyaretçilerin ilgisini çeken bir diğer şey ise duvarlara yazılmış yazılar, sözler o döneme sizi götürüyor. Cezaevi yönetimi tarafından "Taş Taşı Ama Laf Taşıma", "Hürriyetini Kaybettin Onurunu Kaybetme" tutukluları uyarmak için yazıldı.

Mahkumların yazdıkları yazılardan notlarım arasında bulunan birkaç yazıda şöyle:

“Elime sıkarak kırdığım her bir kadeh bana etmiş olduğun ihanetin bedeliydi”

“Tek yol devrim”

“Ölmeği özledim Anne, yaşamak isterken delice” Çirkin Kral

“Umudun adı özgürlük”

“Ve Cellat uyandı yatağından bir gece

“Tanrım! Dedi bu ne zor bilmece

Öldükçe çoğalıyor adımlar,

Ben tükenmekteyim öldürdükçe...”

“ Biter mi bu hasret”

“Umutlarım yarına kaldı kardaşım”

“Ne Savcı Ne Hakim Allah’ın dediği olur”

“Adalet yok Adalet gezmeye gitmiş”

“Ceza ne kadar uzun olursa olsun koridorları uzun olsun”

Sadece siyasetçi, gazeteci,yazarların yazdığı duvar yazıları değil kendilerine “kader mahkumları” ismini taktıkları halktan insanların duvarlara yazdıkları yazılarda aynı şekilde korunmuş ve müzeye büyük renk katmaktadır.Amasyalı Sarı Cemil,Siverekli Nedim, Eryamanlı Böcek Burak,Etlikli Casper Oğuz bunlardan sadece birkaçı.Çekilen acıların ve duyulan özlemleri duvarlara kazıyarak seslerini duyurmaya çalışmış mahkumlar.Duvarlara yapılan takvimler,namaz vakitleri ve değişik onlarca resim duyguların ne kadar yoğun yaşandığını göz önüne seriyor.

Müzenin son bölümünde ise Ulucanlar Cezaevinde gerçekleştirilen infazların isimleri ve darağacı bulunmaktadır.Bu darağacında tespit edilebilen infazların sayısı 18’dir.Ama öyle üç insan var ki Türk insanının yüzyıllar geçsede infazlarının unutulması mümkün değildir. Deniz,Yusuf ve Hüseyin adında üç genç...Bu üç fidanın asılması Türkiye’de bir çok kitaba bir çok filme bir çok diziyeye öncülük etti. Bu sahnenin gerçekleştiği yeri görmek ise başlıkta da söylediğimiz gibi “Acıların ve Hüzünlerin Müzesi Ulucanlar Cezaevi” olduğunu kanıtlar nitelikte.

ULUCANLAR CEZAEVİNDE GERÇEKLEŞTİĞİ TESPİT EDİLEBİLEN İNFAZLAR (1925- 1983)	
<i>İskillipli Mehmet Atf Hoca</i>	- 3 Şubat 1926
<i>Babaeski Müftüsü Ali Rıza Hoca</i>	- 3 Şubat 1926
<i>Maliye Nazarı Cavit Bey</i>	- 26 Ağustos 1926
<i>Dr. Nazım Bey</i>	- 26 Ağustos 1926
<i>Milletvekili Hilmi Bey</i>	- 26 Ağustos 1926
<i>Nail Bey</i>	- 26 Ağustos 1926
<i>Abdulkadir Bey (Eski Ankara Valisi)</i>	- 1 Eylül 1926
<i>Süvari Fethi Gürcan</i>	- 27 Haziran 1964
<i>Albay Talat Aydemir</i>	- 5 Temmuz 1964
<i>Deniz Gezmiş</i>	- 6 Mayıs 1972
<i>Yusuf Aslan</i>	- 6 Mayıs 1972
<i>Hüseyin İnan</i>	- 6 Mayıs 1972
<i>Neddet Adalı</i>	- 8 Ekim 1980
<i>Mustafa Pehlivanoğlu</i>	- 8 Ekim 1980
<i>Erdal Eren</i>	- 13 Aralık 1980
<i>Fikri Arıkan</i>	- 27 Mart 1982
<i>Ednan Kavaklı (Adli Suçlu)</i>	- 13 Haziran 1982
<i>Ali Bülent Orkan</i>	- 13 Ağustos 1982

Türkiye'nin ilk cezaevi müzesi olma özelliğini taşıyan Ulucanlar Merkez Kapalı Cezaevi Müzesi Ankaralılar ve gelen yerli turistin kesinlikle görmesi gereken bir yerdir. Tarihe biraz olsun tanıklık etmemizi sağlayacaktır. Altındağ Belediye Başkanı Veysel Tiryaki'yi bu çalışmasından dolayı tebrik eder ve başarılarının devamını dilerim.